

Daltonschool

De Poseidon

Samen maken we het meer!

Daltonhandboek

Dana Bruins

Inleiding

De Poseidon is een school met ambitie; zowel op pedagogisch-didactisch als ook op maatschappelijk vlak. Wij richten ons op gedegen onderwijs aan leerlingen en vinden het belangrijk dat wij een populatie bedienen die een weerspiegeling is van de buurt.

Wij zijn een Daltonschool in oprichting en hebben ons de afgelopen jaren veel bezig gehouden met het aanpassen van ons onderwijs en het onderzoeken naar wat de juiste vorm is.

Nadat onze visie is beschreven komen de kernwaarden van ons Daltononderwijs aan bod. Deze hoofdstukken dragen bij aan onze schoollijn. Een gelijke manier van denken, afstemming in het handelen en een breed gevoel van verantwoordelijkheid zorgen ervoor dat wij het samen (meer) gaan maken! In hoofdstuk 3 wordt beschreven hoe wij op de Poseidon werken. In hoofdstuk 4 is een beschrijving te vinden van doelstellingen waar wij als team nog (verder) mee aan de slag gaan.

Collega's gebruiken het handboek om te onderzoeken in hoeverre zij werken volgens de schoollijn.

Ook kunnen zij zien welke punten wij komende periode gaan verbeteren.

Het is onze bedoeling geweest om een praktisch handboek te schrijven. Nieuwe collega's kunnen eenvoudig opzoeken wat wij doen op de Poseidon en hoe wij dat doen.

Inleiding.....	1
1 Visie	2
2 Kernwaarden	4
3 Zo doen wij het op de Poseidon	8
3.1 Algemeen	9
3.2 Groep 1/2	12
3.3 Groep 3.....	14
3.4 Groep 4 t/m 8	16
3.5 unIQ	18
4 Doelstellingen.....	19
4.1 Borging	19
4.2 Ontwikkelingspunten	19
5 reflectie op ons daltononderwijs	20
6 Daltonontwikkelingen waar de Poseidon trots op is	20
❓ Bijlage 1: DaltonOntwikkelPlan	21
❓ Bijlage 2: Het 16-veld (verwijzing steeds naar indicatoren)	24
❓ Bijlage 3: Coöperatieve werkvormen: Hoe zetten we samenwerkend leren in op de Poseidon?	25
❓ Bijlage 4: Handelingswijzer	35
❓ Bijlage 5: Het ADI-model	36
❓ Bijlage 6: Taakbrieven	37

Samen maken we het meer!

Op de Poseidon leer je als kind dingen die belangrijk zijn om te weten, te kennen en te kunnen in het echte leven. Wij vinden dat je nu en later op een goede manier moet kunnen deelnemen in de samenleving als actief en democratisch burger. Ons doel is om ieder kind te laten excelleren op zijn/haar niveau in een omgeving waarin het zich prettig voelt. Daarom werken we op school aan basisvaardigheden zoals rekenen, taal, begrijpend lezen en spelling en wereld oriënterende vakken die de kennis over de wereld vergroten. We oefenen om bovenstaande reden ook met activiteiten zoals op een rustige manier een gesprek voeren, jezelf uiten, overleggen, samenwerken, reflecteren, presenteren, enz.

Wij zijn Dalton

Vanuit de Daltonvisie leren kinderen zelfstandig (samen) te werken, hun werk te plannen, te organiseren en op het resultaat te reflecteren. Dit onder supervisie van de leerkrachten. Wij hanteren daarbij uniforme uitgangspunten en heldere regels zodat kinderen weten wat er van hen verlangd wordt. We geven ruimte waar kan én sturen waar nodig. Dit alles doen wij vanuit de vaste pijlers van het Daltonconcept 'verantwoordelijkheid', 'samenwerking', 'effectiviteit', 'zelfstandigheid' & 'reflectie'.

Van de vijf kernwaarden die ons onderwijs kleuren, staat samenwerken centraal.

Op onze school leren we de kinderen vaardigheden te ontwikkelen en met deze vaardigheden te experimenteren, zodat ze goed voorbereid worden op het voortgezet onderwijs en op hun leven als volwassene. Werkvormen waarbij samenwerken wordt geoefend sluiten aan bij de onze maatschappij: samenwerken en werken in teamverband is uiterst belangrijk. Daarnaast vinden wij in de samenwerking tussen leerlingen een belangrijk pedagogische waarde terug. Het pedagogisch klimaat wordt positief beïnvloed doordat kinderen de gelegenheid krijgen om elkaar in de samenwerking te kennen en te ontmoeten. Samenwerken is op de Poseidon doelgericht in die zin dat er in de samenwerking een opbrengst wordt beoogd. Samenwerking uitsluitend om de samenwerking vindt op onze school dus niet plaats.

Wij zijn oecumenisch

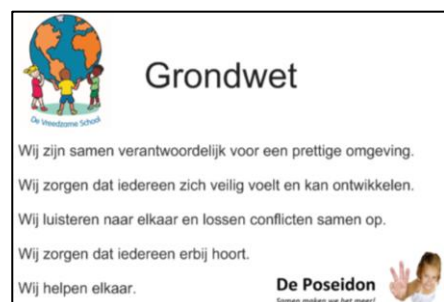
De Poseidon is een Oecumenische basisschool. Onze identiteit geven wij gestalte door een nieuwsgierige en open houding. Wederzijds begrip vindt plaats door kennis van elkaar en ontmoeting.

Hiermee geven wij vorm aan de door AMOS geformuleerde drie hoofdthema's: religies en levensbeschouwingen; vieren, gedenken en feestdagen en eigen levensbeschouwing.

Dit doen wij door het vieren van de Christelijke feestdagen maar ook door jaarlijks een keuze te maken door één of meerdere wereldgodsdiensten centraal te stellen in ons onderwijs en aandacht te geven aan de daarbij behorende vieringen.

Wij zijn vreedzaam

De Poseidon is een Vreedzame School. De vreedzame school is een programma voor basisscholen dat streeft naar een democratische gemeenschap waarin leerlingen een stem krijgen, zich verantwoordelijk voelen, zich positief sociaal gedragen, en conflicten zonder geweld oplossen. De kern van De Vreedzame School bestaat uit een wekelijkse les voor alle groepen in de basisschool in conflictoplossing en de sociale competenties die daar voor nodig zijn. Maar De Vreedzame School is meer dan een lesmethode. Het is een visie, een aanpak, waarin de eigen kracht van kinderen centraal staat. Kinderen krijgen taken en verantwoordelijkheden in de klas, in de school, en ook in de omgeving van de school. Er worden

aparte leerlingmediatoren opgeleid die helpen bij het oplossen van conflicten. Zo leren de leerlingen allerlei vaardigheden die ze nodig hebben als (toekomstig) burger in onze democratische samenleving. Dat leren ze o.a. tijdens het werken in klassen- en/of schoolcommissies. De school fungeert zo als een oefenplaats voor democratisch, actief burgerschap.

Wij zijn partner

Ons onderwijs versterken en verbreden wij door samen te werken met externe partners. Op educatief, creatief, organisatorisch- en pedagogisch vlak leveren zij desgewenst een bijdrage. Ook gaan wij een intensieve relatie aan met ouders om samen zorg te dragen voor een optimale ontwikkeling van de kinderen. Ook hieruit blijkt dat de doelgerichte samenwerking een centrale rol vervuld op de Poseidon.

Wij zijn Poseidon

Ons team bestaat uit enthousiaste, ambitieuze leerkrachten en een doelgerichte, vakkundige directie. Met onze ouders en kinderen bouwen wij aan onze school, waarbij wij onze talenten gebruiken om veiligheid te creëren en goed en vernieuwend onderwijs te verzorgen.

Samen maken we het meer!

2 Kernwaarden

Samenwerking

Samenwerken op leerlingniveau

De coöperatieve werkvormen die worden ingezet, bevorderen de betrokkenheid van alle deelnemende leerlingen. Mede daardoor gaat van de samenwerking tussen de leerlingen een activerende werking uit. In bijlage 3 vind je onze afspraken met betrekking tot de inzet van coöperatieve werkvormen te vinden.

Samenwerken op teamniveau

De schoolontwikkeling van de Poseidon is voor een groot deel binnen leerteams georganiseerd. Deze bewuste keuze is gemaakt omdat leerkrachten binnen deze organisatie actief betrokken zijn bij de belangrijke ontwikkelingen van de school. Met andere woorden kan gezegd worden dat de visie die wij op het gebied van samenwerken voor kinderen zo relevant vinden, is ook op onszelf van toepassing.

Samenwerken op schoolniveau

Zoals uit het werken in leerteams blijkt, is ontwikkeling een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Ook directie en IB laten het eigenaarschap bij belangrijke beslissingen en evenementen, zo veel mogelijk, bij het team. Zij faciliteren de leerteams en zijn in principe betrokken op afstand.

Samenwerken met ouders

Ook de samenwerking met ouders is van groot belang voor het functioneren van de school. Dit omdat leerlingen de positieve betrokkenheid zien en ervaren. Daarnaast hebben veel ouders van de Poseidon een waardevolle inhoudelijke bijdrage. De samenwerking met ouders wordt gezocht bij evenementen, ontwikkeling van het onderwijs en als het nodig is met betrekking tot hun individuele kinderen. Ook in deze samenwerkingsvormen ervaren we dat we het samen meer maken.

Verantwoordelijkheid

Verantwoordelijkheid op leerlingniveau

Op de Poseidon leren we kinderen om zelf verantwoordelijkheid te dragen voor hun omgang met andere kinderen, het materiaal dat zij gebruiken en in toenemende mate voor hun eigen ontwikkeling en resultaten. Dat vinden wij op de Poseidon belangrijk omdat leerlingen in de toekomstige maatschappij deze attitude nodig hebben. Leerlingen die zich verantwoordelijk voelen, dragen bij aan het positief functioneren van de verschillende groepen. De leerkracht blijft eindverantwoordelijk en houdt scherp in de gaten of een leerling om kan gaan met deze verantwoordelijkheid en ruimte. Leerlingen leren op hun eigen niveau, om steeds meer verantwoordelijkheid te dragen en inzicht te krijgen in hun eigen leerproces.

Verantwoordelijkheid op teamniveau

Leerkrachten zijn primair verantwoordelijk voor het functioneren van hun groep. Dit brengt een eigenaarschap mee van de situaties die zich in een groep voordoen. Wij vinden dat op de Poseidon belangrijk omdat de verantwoordelijkheid van de leerkracht resulteert in een actieve houding. De verantwoordelijkheid van de leerkracht kan ook betekenen dat de leerkracht derden binnen de organisatie inschakelt/consulteert. Dit gebeurt altijd vanuit een actieve houding van de leerkracht om zelf de groep optimaal te laten functioneren. Naast de primaire verantwoordelijkheid voor de groep draagt de leerkracht ook een bredere verantwoordelijkheid voor het functioneren en de ontwikkeling van de school. Dat komt bijvoorbeeld tot uiting in het gegeven dat alle leerkrachten

deel uitmaken van een leerteam. Ook die bredere verantwoordelijkheid resulteert ook in een actieve houding.

Verantwoordelijkheid op schoolniveau

Binnen de diverse taakomschrijvingen dragen verschillende personen verschillende verantwoordelijkheden. Op de Poseidon spreken we elkaar aan op onze verantwoordelijkheden en spreken we elkaar aan op gemaakte afspraken. Wij vinden dat in onze school belangrijk omdat de school een doelgerichte organisatie is en wij als school effectief functioneren. Wat de een doet of nalaat heeft gevolgen voor de ander. Een eerlijke en respectvolle communicatie is een cruciale voorwaarde om ervoor te zorgen dat iedereen, binnen professionele vrijheid, verantwoordelijk is. Onze visie met betrekking tot verantwoordelijkheid brengt met zich mee dat wij naar elkaar toe een houding van afstandelijke betrokkenheid aannemen.

Verantwoordelijkheid van ouders

Vanzelfsprekend zijn ouders verantwoordelijk voor hun kinderen; zij zorgen ervoor dat hun kinderen op tijd op school zijn, gezond ontbijten, huiswerk maken en nog veel meer. Ook hierbij communiceren wij als dat wenselijk is open, eerlijk en respectvol. Wij vinden dat op de Poseidon belangrijk omdat onze leerlingen op die manier de beste kansen krijgen op een kansrijke start in hun leven. In de visie van de Poseidon zijn de ouders ook verantwoordelijk voor de school. Ouders kunnen bijdragen aan een stimulerend klimaat op school. Dat betekent dat ouders betrokken worden bij belangrijke beslissingen, dat ouders gevraagd wordt naar hun mening en dat ouders met raad en daad onderdeel zijn van de school. Deze opvatting komt tot uitdrukking in het functioneren van de MR, maar ook in de dagelijkse communicatie tussen school en ouders.

Zelfstandigheid

Zelfstandigheid op leerlingniveau

Kinderen willen graag zelf actief werken en zelfstandigheid motiveert hen daarbij. Wanneer zij zelfstandig werken en niet enkel klassikale lessen hoeven volgen, kunnen alle leerlingen werken op eigen niveau en tempo. Wij vinden de zelfstandigheid van de leerlingen belangrijk omdat deze het leerrendement sterk verhoogt. De leerkrachten krijgen hierdoor meer gelegenheid om kleine groepjes kinderen/individuele kinderen op hun eigen niveau te begeleiden. Op de Poseidon werken we daarom met het principe van uitgestelde aandacht. Dit betekent dat de leerkracht en leerlingen niet altijd voor elkaar beschikbaar zijn en een leerling gestimuleerd wordt zelf naar mogelijkheden te zoeken om tot een oplossing te komen. De leerlingen leren zelf oplossingsmethodes zoeken, zelf problemen op te lossen en opdrachten uit te voeren. De leerlingen worden hierbij ondersteund doordat in elke groep het poster hangt met ons stappenplan. Daarop wordt aangegeven hoe kinderen zelfstandig kunnen handelen als de leerkracht niet beschikbaar is.

Zelfstandigheid op teamniveau

De visie die wij omschrijven op leerlingniveau is zonder enige aanpassing van toepassing op het functioneren van het team. Belangrijk is dat teamleden professionele vrijheid hebben, onderling op onderdelen mogen verschillen en binnen de marges van het professionele handelen autonoom handelen. Wij vinden dat op de Poseidon belangrijk omdat hier een sterk motiverende werking vanuit gaat. Er kunnen zinvolle experimenten door ontstaan en leerkrachten zetten eigen talenten optimaal in.

Zelfstandigheid op schoolniveau

De beschrijving die hierboven staat is van belang voor het optimaal functioneren van individuele leerkrachten, bouwen en leerteams.

Zelfstandigheid van ouders

Het is geforceerd om hier een visie op te formuleren. Wel is het van belang dat zinvolle initiatieven van ouders door de school worden omarmd. Dat vinden wij belangrijk omdat dit tot enthousiasme leidt en bijdraagt aan een sprankelende Poseidon.

Reflectie

Reflectie op leerlingniveau

Reflectie is in de visie van de Poseidon een belangrijk middel om Leerlingen in hun ontwikkeling te helpen. Wij vinden dat belangrijk omdat inzicht in het eigen leren en inzicht in de juiste houding, bij het uitvoeren van de taken, de leerlingen goed verder helpen. Leerlingen leren een inschatting van de moeilijkheidsgraad en de tijd van de opdrachten te maken. Achteraf wordt over het haalde resultaat gereflecteerd. Daarnaast helpt reflectie bij het reguleren van eigen gedrag en bij het vergroten van de samenwerkingsvaardigheden.

Reflectie op teamniveau

Als team reflecteren we na elk evenement/feest/Poseidonshow. In bouwvergaderingen bestaat een veilige setting om ook te reflecteren op onderwijskundig/pedagogisch handelen. De beoogde opbrengsten zijn gelijk aan de beschrijving van reflectie op leerlingniveau.

Reflectie op schoolniveau

In de school bestaat de basishouding waarbij reflecteren belangrijk is, gekoppeld aan diverse momenten van evaluatie wordt met een onderzoekende houding gekeken naar mogelijke oorzaken van behaalde resultaten. In de loop van het jaar zijn er ook vaste momenten waarop dat plaatsvindt. Dit vinden we belangrijk omdat wij op deze manier kunnen werken aan een lerende organisatie.

Reflectie met ouders

Ook met ouders wordt, als daar aanleiding voor is, gesproken over opbrengsten en gereflecteerd op handelen om opbrengsten te verbeteren.

Doelmatig werken / effectiviteit

De kernwaarden die hierboven beschreven staan resulteren in effectief onderwijs.

Effectiviteit op leerlingniveau

We vinden het op de Poseidon belangrijk dat de leerlingen de school na groep acht kansrijk verlaten. Dat is de achterliggende motivatie om de vijf kernwaarden van ons Daltononderwijs de volle aandacht te geven. Het streven naar effectief onderwijs is daardoor vanzelfsprekend. Leerlingen leren om goed met hun tijd om te gaan, werken op het juiste niveau, hebben afwisselende en passende verwerkingsopdrachten en ontwikkelen zich breed.

Effectiviteit op teamniveau

Tijdens vergaderingen gebruiken we onze tijd goed. Bij de keuze voor een methode, didactiek, materiaal e.d. is de effectiviteit van de middelen altijd een belangrijk criterium. Het waarom is zo evident dat dit verder geen toelichting behoeft.

Effectiviteit op schoolniveau

De school heeft effectiviteit van het handelen als belangrijke waarde omdat de opbrengsten, in de breedste zin van het woord, ons bestaansrecht zijn. Dit vindt zijn uitdrukking in de tweejaarlijkse evaluaties van de resultaten.

Effectiviteit en ouders

Ook ouders willen dat hun kinderen veel leren en later “goed terecht komen”.

Met ouders wordt de effectiviteit (bij rapportbesprekingen bijvoorbeeld) besproken. We zorgen ervoor dat huiswerkopdrachten zinvol zijn en bij het niveau van het kind aansluiten.

3 Zo doen wij het op de Poseidon

In dit hoofdstuk vind je de afspraken over de uitvoering in de klassen.

Eerst een algemeen deel wat in elke klas plaatsvindt. Daarna zijn de afspraken per bouw verdeeld.

Als laatste hebben wij de afspraken genoteerd die specifiek zijn voor een groep.

3.1 Algemeen

Dagkleuren

Iedere dag van de week wordt in de hele school aangegeven met een vaste kleur. Deze kleuren structureren voor de kinderen de week, wat hen helpt om een planning te maken.

De dagkleuren zijn:

Maandag	Rood
Dinsdag	Blauw
Woensdag	Oranje
Donderdag	Groen
Vrijdag	Geel

Dagplanning

In iedere groep is de dagplanning zichtbaar en besproken met de leerlingen. De kinderen hebben zo een overzicht hoe de dag eruit gaat zien. Hierdoor kunnen zij goed hun taken plannen.

Taken

Leerlingen van onze school werken een aanzienlijk deel van de week aan hun taak. Afhankelijk van hun onderwijsbehoeften en zelfstandigheid wordt de grootte van de taak bepaald en zal de leerkracht de taak meer of minder vooraf structureren. In het algemeen gesteld is de instructie van

de leerstof kort en klassikaal. Op de momenten dat de groep aan de taak werkt, heeft de leerkracht gelegenheid om kinderen die dat nodig hebben extra te begeleiden en leerlingen die dat aankunnen uit te dagen en te stimuleren.

De leerlingen leren door het werken met de taak te plannen en het bevordert het zelfstandig werken. De leerlingen krijgen zelf de verantwoordelijkheid om hun taken af te maken.

Keuzetaken

In iedere groep hebben de leerlingen ook de vrijheid om zelf taken te kiezen.

Door leerlingen meer vrijheid te bieden kunnen zij eigen keuzes maken en een actieve leerhouding ontwikkelen.

Werkplekken

Doordat wij werken met taken zijn de leerlingen vaak gelijktijdig bezig met verschillende opdrachten. De leerlingen werken op de gang en in de klas waarbij de leerkracht ervoor zorgt dat alleen kinderen met voldoende verantwoordelijkheid en zelfstandigheid buiten de klas werken.

Handelingswijzers

In iedere klas wordt gebruik gemaakt van handelingswijzers. Hiermee kunnen de leerlingen zelfstandig aan de slag. Met de handelingswijzer willen wij dan ook de zelfstandigheid van de leerlingen bevorderen.

Zie bijlage 4.

Klusjesbord

In iedere klas is een klusjesbord aanwezig, zowel fysiek als digitaal. Wij willen met het klusjesbord de verantwoordelijkheid voor het netjes houden van hun omgeving bij de kinderen stimuleren. De leerlingen kunnen op het klusjesbord zien voor welk klusje zij deze week verantwoordelijk zijn.

ADI

Binnen de school wordt instructie gegeven volgens het ADI-model. Zie bijlage 5.

De instructies zijn hierdoor doelgericht. We hebben gekozen voor het ADI-model omdat het effectief is in de opbrengst.

Uitgestelde aandacht

Leerlingen kunnen, met ondersteuning van onze handelingswijzer, zelfstandig problemen oplossen. Hierin is een opbouw te zien waarbij kinderen, naarmate zij in een hogere groep zitten, langer zonder de directe aandacht van de leerkracht kunnen. Uitgestelde aandacht leert de leerlingen om het eerst zelf op te lossen. De leerkracht krijgt op deze wijze de mogelijkheid aandacht en instructie te geven aan individuele leerlingen of aan kleine groepjes.

Materialen

In iedere klas zijn open kasten, zodat de leerlingen zelf de materialen kunnen pakken. Wanneer de kasten niet open zijn wordt met foto's of woorden aangegeven wat er in de kasten zit. Hiermee willen wij de leerlingen zelfstandig maken. Ook zijn de leerlingen verantwoordelijk voor de materialen, doordat zij netjes met de materialen om moeten gaan en het weer op de goede plek moeten terug zetten.

Coöperatieve werkvormen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen samenwerken en coöperatieve werkvormen. Coöperatieve werkvormen zijn een onderdeel van samenwerkend leren en voldoen aan de vijf basiskenmerken zoals beschreven in de bijlage. Wanneer de kinderen samen aan een taak werken zonder aan de vijf basiskenmerken te voldoen, noemen we dit samenwerken.

In iedere groep leren wij nieuwe coöperatieve werkvormen aan. Hierin hebben wij een opbouw gemaakt. Aan het eind van de basisschoolperiode, beheersen de kinderen tien verschillende coöperatieve werkvormen.

Maatjes

Alle leerlingen op school hebben een maatje. In de onderbouw ligt de nadruk op het pedagogisch doel: alle kinderen leren met elkaar te kunnen samenwerken. En in de middenbouw en bovenbouw heeft het maatjesleren ook een didactisch doel, namelijk samen leren.

Evaluatie en reflectie

Evaluatie en reflectie spelen een belangrijke rol binnen het onderwijs op de Poseidon. Deze twee begrippen zijn nauw met elkaar verbonden. Evaluatie is beoordelen, reflectie is nadenken over het proces.

Omdat wij reflectie zeer belangrijk vinden staat dit bij iedere leerkracht in de dagplanning. Dit zijn reflectiegesprekken zowel met de hele klas als in kleine groepjes.

3.2 Groep 1/2

Dagritme

Op het bord hangen dagritmekaartjes met daarop plaatjes wat de groep deze dag gaat doen. Ook heeft iedere groep een rode pijl om aan te wijzen waar op de dag wij nu zijn.

Taken

In groep 1 krijgen de leerlingen taken vanuit de leerkracht die zij dan op dat moment moeten maken.

In groep 2 moeten de leerlingen hun taken zelf plannen. In alle kleuterklassen is een groot weektakenbord aanwezig. (zie foto) Elke week staan daar minimaal 2 taken op. Plannen doet de leerling d.m.v. het plaatsen van een pasfoto op de dag dat de leerling het taakje wil gaan doen. De leerlingen mogen hun taken plannen op

de dagen van maandag t/m donderdag. De taken kunnen zelfstandig worden uitgevoerd of in ieder geval na een kort instructiemoment voorafgaand het inplannen. Nadat de leerling de taak heeft uitgevoerd kan hij dit aangeven door het plaatsen van een smiley naast de pasfoto. De leerkracht heeft zo in één oogopslag een overzicht van de leerlingen die hun taken af hebben. Op deze manier kan de leerkracht de leerlingen bijsturen en reflecteren op het werk en op de uitvoering hiervan. Leerlingen kunnen hun pasfoto op vrijdag plaatsen wanneer zij hulp nodig hebben bij hun taak. De leerkracht houdt op vrijdagochtend een instructiemoment om de kinderen te begeleiden die niet zelfstandig hun taken konden maken.

Wanneer de leerling zijn taken af heeft mag hij/zij een sticker uitkiezen. Tijdens een evaluatiemoment bespreken wij ook wanneer een taak af is of niet en hoe dat komt.

Keuzetaken

In iedere kleuterklas hangt een kiesbord. De leerlingen krijgen hier de vrijheid om zelf keuzes te maken in wat zij gaan doen. Zij hebben ieder een eigen naamkaartje waarmee zij zelfstandig kunnen kiezen wat zij willen doen tijdens het speel/werkmoment.

Werkplekken

De leerlingen uit groep 1/2 kiezen op het kiesbord wat zij gaan doen. Al deze keuzes hebben een vaste werkplek. Deze werkplek kan in de klas zijn of op de gang.

Uitgestelde aandacht

Wanneer de leerkracht een instructie geeft aan een groepje leerlingen doet hij/zij de stoorketting om. Dit betekent dat de andere leerlingen de leerkracht niet mogen storen totdat de leerkracht de ketting weer af doet. Wanneer de leerkracht de ketting afdoet loopt de leerkracht zijn of haar ronde door de klas om de andere leerlingen te helpen.

Het stoplicht geeft aan op welke toon de leerlingen mogen praten.

Rood = Er wordt niet gesproken.

Oranje = Je mag op fluisterton met elkaar overleggen.

Groen = Je mag met elkaar praten en overleggen.

Niveaugroepen

Naar aanleiding van observaties wordt in kleine groepjes instructie gegeven. Zodat de leerlingen op hun eigen niveau aangesproken worden.

Coöperatieve werkvormen

De coöperatieve werkvormen die wij in groep 1/2 aanleren zijn:

- Binnen-buitenkring
- Om-en-om
- Zoek iemand die...
- Duo's

Maatjes

In alle kleuterklassen hangt een maatjesbord. De kinderen kunnen zo zien wie hun maatje is. De maatjes worden willekeurig gekozen. De kinderen leren zo met iedereen samen te werken en om te gaan.

Je maatje kan je helpen wanneer iets niet lukt of je je alleen voelt, maar je kan ook een taak krijgen waarbij je samen moet werken met je maatje.

Inloop

Op maandag, woensdag en vrijdag beginnen wij met de kring. Er liggen dan boeken klaar, zodat de ouders kunnen voorlezen aan hun kind.

Op dinsdag en donderdag liggen er voor de leerlingen ontwikkelingsspellen klaar. De leerlingen mogen, wanneer zij binnen komen, hier gelijk mee beginnen.

Dit doen wij om zo effectief mogelijk te werken. De leerlingen die om 08:15 binnen zijn hoeven dan niet te wachten op de rest van de leerlingen. Ook kunnen ouders hun kind begeleiden bij het werken met de ontwikkelingsspellen.

Evaluatie en reflectie

Evaluatie op het leerproces gebeurt o.a bij het spelen van ontwikkelingsspellen. De kinderen kunnen dan bijvoorbeeld aan de hand van kleuren of een plaatje zien of zij de juiste antwoorden hebben gegeven. Ook evalueren we de zelfstandig gemaakte taakjes individueel of in kleine groepjes. Aan het einde van kringactiviteiten evalueren we het resultaat naar relevantie.

Reflecteren doen wij bij de kleuters aan de hand van reflectiekaartjes, zowel op leerproces als op gedrag. Op de reflectiekaartjes staan vragen, deze vragen stellen wij in de kring. We zorgen ervoor dat alle leerlingen actief zijn door bijvoorbeeld een coöperatieve werkvorm in te zetten. Reflecteren in de kring doen wij 3x in de week na een speel/werkmoment. Ook reflecteren we op individuele en gezamenlijke leerprocessen tussen de activiteiten door, tijdens het spelen en werken en/of na afloop van een activiteit.

3.3 Groep 3

Taken

In groep 3 beginnen de leerlingen met een taakbrief. Zij leren de vaardigheden, die zij in groep 1/2 aangeleerd hebben gekregen, nu op papier uitvoeren.

Na de herfstvakantie wordt er gewerkt met een taakbrief. In de eerste periode van groep 3 wordt er gewerkt met het kiesbord (zie foto).

Iedere ochtend wordt de taakbrief ingepland. De leerkracht ondersteunt de leerlingen naar behoefte. De leerlingen bepalen zelf de volgorde van de taken.

De leerkracht bepaalt het werkmoment (taaktijd)

en instructiemoment. Taken die instructieonafhankelijk zijn kunnen zelfstandig gemaakt worden.

De leerlingen kunnen de taken zelf aftekenen wanneer zij klaar zijn door middel van een krul of kruis. Zij geven op de taakbrief aan wanneer zij extra hulp nodig hebben bij een taak. De leerlingen kunnen hulp vragen aan andere leerlingen wanneer het stoplicht op oranje staat. Gedurende de dag helpt de leerkracht de leerlingen herinneren de taakbrief wordt af te tekenen wanneer zij een taak hebben afgerond.

Op een apart blad staan de keuzetaken; hieruit kunnen de kinderen kiezen uit verschillende taken. Soms zitten hier samenwerktaken bij. Ook deze taken worden afgetekend.

Aan het einde van de dag evalueert de leerkracht met de leerlingen en er wordt samen gereflecteerd: heb je alles wel/niet af? Waarom wel of niet? Waar heb je nog hulp bij nodig?

Keuzetaken

Op de taakbrief staan keuzetaken. Iedere dag moeten de kinderen minimaal één keuzetaak maken. De keuzetaken worden per niveau afgestemd op de behoeften van de leerling. De kinderen geven de keuzetaak dezelfde kleur als de dag.

Werkplekken

Doordat wij werken met taken zijn de leerlingen vaak gelijktijdig bezig met verschillende opdrachten. De leerlingen werken op de gang en in de klas waarbij de leerkracht ervoor zorgt dat alleen kinderen met voldoende verantwoordelijkheid en zelfstandigheid buiten de klas werken.

Uitgestelde aandacht

In groepen 3 wordt gebruik gemaakt van het stoplicht. Om het stoplicht te ondersteunen wordt er gebruik gemaakt van de 'minions' afbeeldingen die geïnspireerd zijn op de beertjes van Meichenbaum. Het verloop van de les wordt ondersteund met kaarten.

'Instructie' staat voor de instructie die de leerkracht geeft. Het kaartje 'een plan' staat voor de denk stap: 'hoe pak ik mijn werk aan?'. Het daarop volgende kaartje 'ik werk' staat voor het zelfstandig werken. 'Vraag' verwijst de kinderen met een vraag door naar het stoplicht.

Doormiddel van kaarten wordt inzichtelijk gemaakt bij welk stoplicht de kinderen groepsleden wel of niet zacht mogen storen en wanneer de leerkracht aanspreekbaar is. Tenslotte is het afsluitende kaartje 'klaar', waar de kinderen hun werk inleveren en waar zo nodig verbeteren.

Bij start groep 3 wordt het vragenblokje aangeboden om de overgang van kleuters naar groep 3 zo soepel mogelijk te laten verlopen. Deze jonge kinderen kunnen nog moeilijk omgaan met uitgestelde aandacht en mogen de eerste periode van groep 3 het blokje gebruiken als hulpmiddel. Wanneer de taakbrief geïntroduceerd wordt (na de herfstvakantie) zullen de blokjes voor de kinderen die dit aankunnen komen te vervallen. De kinderen kijken naar de handelingswijzer van de minions. Dit vergroot de zelfstandigheid van de kinderen. Om de overgang naar groep 4 soepel te laten verlopen is het de bedoeling dat alle kinderen na de voorjaarsvakantie met de handelingswijzer van de minions werken en dus geen blokje meer nodig hebben.

Rood = Er wordt niet gepraat en je mag de

leerkracht niet storen.

Oranje = Je mag op fluisterton met elkaar overleggen.

Je mag de leerkracht een vraag stellen.

Groen = Je mag met elkaar praten en overleggen.

De time-timer geeft aan hoe lang de leerlingen de leerkracht niet kunnen storen.

Niveaugroepen

In groepsoverzichten is de groep verdeeld in drie niveaus. Dit geldt voor de vakken rekenen, spelling en technisch lezen. De niveaus hangen samen met de

instructiebehoefte van de leerlingen.

In uitzonderlijke gevallen volgen leerlingen een eigen leerlijn. Dit kunnen zowel plus leerlingen als zwakke leerlingen zijn. Dit gaat altijd in overleg met de interne begeleider.

Coöperatieve werkvormen

De coöperatieve werkvormen die wij in de middenbouw aanleren zijn:

- Mix tweetal gesprek
- Denken-delen-uitwisselen

Maatjes

In de middenbouw heeft het maatjessysteem een pedagogisch doel. De leerlingen leren met elkaar

overleggen, samenwerken en zijn behulpzaam naar elkaar. Daarnaast heeft het werken met maatjes ook een didactisch doel. Dit zie je bijvoorbeeld terug tijdens het tweetal lezen.

Inloop

Om 8:20 uur mogen de kinderen de klas inkomen. De leerlingen kunnen hun taakbrief alvast gaan invullen.

Evaluatie en reflectie

Elke les wordt kort geëvalueerd op proces/werkhouding en/of resultaat/product. Waar kan, mogen de leerlingen zelf hun werk nakijken (bijv. de rekentaken van WIG en het leeswerk van de zonnetjes VLL).

3.4 Groep 4 t/m 8

Taken

Er wordt op weekniveau gewerkt met de taakbrief. De leerlingen plannen de instructieonafhankelijke taken zelf in op het weekrooster. Dit gebeurt op een vast moment in de week. De leerkracht ondersteunt de leerlingen, als dat nodig is. In de bovenbouw oefenen de leerlingen met het zelfstandig inplannen van de hoeveelheid tijd die nodig is voor het maken van de taken.

Instructiegebonden taken staan ook op de taakbrief. Daarbij wordt vermeld op welke dag de instructie wordt gegeven. De leerlingen plannen de verwerking van deze taken nadat de instructie is gegeven.

Leerlingen worden gestimuleerd om zelf te beoordelen of zij instructie nodig hebben. Zij krijgen wekelijks (of vaker) de gelegenheid om zich in te schrijven voor instructies.

Leerlingen tekenen de taken zelf af. Als zij hulp nodig hebben met een taak kruisen zij het vakje 'h' aan. Dit helpt hen herinneren dat zij hulp moeten vragen aan hun medeleerlingen of leerkracht.

Taken op taakbrief zijn over het algemeen individuele taken. Keuzetaken kunnen wel samenwerkingstaken zijn.

Als taken niet af zijn, wordt soms werk mee naar huis gegeven op inschatting van de leerkracht.

Leerlingen kijken zelf de taken na. Wanneer er werk verbeterd moet worden geven ze dit aan door een 'v' aan te kruisen op de taakbrief.

Keuzetaken

In elke klas hangt een A3 met taken waar kinderen uit kunnen kiezen.

De taken waaruit gekozen kan worden komen tegemoet aan de verschillende interesses van kinderen en bevatten naast taken die individueel worden uitgevoerd, ook veel samenwerkingsopdrachten.

Elke acht weken wordt een nieuwe A3 opgehangen met nieuwe variaties van taken waaruit gekozen kan worden

Alle kinderen plannen per week 30 minuten keuzewerk (dus ook leerlingen die er moeite mee hebben om hun reguliere taken af te krijgen).

Kinderen die alle taken van de week af hebben, houden extra tijd over voor hun keuzetaken.

Kinderen met een goede taakgerichte werkhouding en voldoende zelfstandigheid, krijgen de mogelijkheid om ook buiten de klas aan hun (keuze)werk te werken.

Het resultaat van het keuzewerk kan in de portfolio map bewaard worden.

Uitgestelde aandacht

De leerlingen in de bovenbouw kunnen omgaan met uitgestelde aandacht.

Als de kinderen werken met uitgestelde aandacht wordt dat met een symbool (rode stip/ time-timer) aangegeven.

In de klassen hangen "posters" / handelingswijzers waarop beschreven staat wat een leerling achtereenvolgens kan ondernemen als hij/zij in de verwerking van een opdracht vastloopt terwijl de leerkracht niet beschikbaar is.

In groep 5 kunnen de kinderen minstens 20 minuten aaneengesloten werken zonder dat de leerkracht beschikbaar is.

In groep 6 kunnen leerlingen minstens een half uur aaneengesloten werken zonder dat de leerkracht beschikbaar is.

In groep 7 kunnen de leerlingen minstens drie kwartier aaneengesloten werken zonder dat de leerkracht beschikbaar is.

In groep 8 kunnen de leerlingen minstens een uur aaneengesloten werken zonder dat de leerkracht beschikbaar is.

Niveaugroepen

In groepsoverzichten is de groep verdeeld in drie niveaus. Dit geldt voor de vakken rekenen, spelling, begrijpend lezen en technisch lezen. De niveaus hangen samen met de instructiebehoefte van de leerlingen. Buiten deze indeling om kunnen leerlingen zich ook inschrijven voor een extra instructie. In beperkte mate kunnen leerkrachten met individuele handelingsplannen meer niveaugroepen creëren.

Aan de behoefte van de “meerkunners” wordt tegemoet gekomen met plusboeken, tijgerboeken, uitdagende extra opdrachten die ook opgenomen kunnen worden in het keuzewerk.

Coöperatieve werkvormen

De coöperatieve werkvormen die wij in groep 4 aanleren zijn:

- Mix tweetal gesprek
- Denken-delen-uitwisselen

De coöperatieve werkvormen die wij in groep 5/6 aanleren zijn:

- Tweetal coach
- Flitskaarten

De coöperatieve werkvormen die wij in groep 7/8 aanleren zijn:

- Interview
- Legpuzzel

Maatje

Meerdere malen per week werken de kinderen met min of meer vaste reken-maatjes en leesmaatjes. Deze maatjes worden zodanig gekozen dat het onderling niveauverschil beperkt is. Het maatjesleren wordt regelmatig ingezet als onderdeel van een les bijvoorbeeld het ophalen van voorkennis, één verwerkingsopdracht maken of het nabespreken van de les.

In de groepen is een routine opgebouwd waarbij de leerlingen efficiënt van plaats veranderen (bij de maatjes gaan zitten en weer terug)

Inloop

Om 8:20 uur mogen de kinderen de klas inkomen. Kinderen weten wat voor werk er voor hen te doen is.

Evaluatie en reflectie

Wanneer een leerling een taak af heeft kijkt hij of zij deze zelfstandig na. De leerlingen evalueert zelf op de taakbrief door aan te vinken wat hij of zij af heeft en/of waar nog hulp bij nodig is. De leerkrachten kijken steekproefsgewijs en incidenteel na. Wij vinden het belangrijk dat de leerlingen zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen werk en het nakijken/evalueren daarvan.

Reflectie gebeurt nog niet structureel en behoort daardoor bij de ontwikkelpunten.

3.5 unIQ

Binnen de Poseidon is er ruimte voor drie groepen van AMOS-unIQ. De manier van werken binnen deze groepen is beschreven in het document AMOS unIQ, deel C

In ons taakbeleid is extra ruimte voor de betreffende leerkrachten gereserveerd om intensief op onderwijsontwikkeling in te zetten. De werkafspraken die daaruit voortvloeien zijn vastgelegd in ons unIQ-handboek en dit is in te zien op school. Het werken in de unIQ groepen is duidelijk in overeenstemming met uitgangspunten van Daltononderwijs. Deze investering in onderwijsontwikkeling heeft als resultaat dat de unIQ-groepen vaak de voortrekkersrol kunnen vervullen naar voor de reguliere groepen.

4 Doelstellingen

Omdat wij een jonge sterk groeiende school zijn, waar enthousiast wordt gewerkt aan Daltononderwijs, heeft het team regelmatig nieuwe collega's opgenomen/ingewerkt. Dit heeft als gevolg dat bestaande afspraken niet in alle groepen even sterk zijn verankerd.

4.1 Borging

Borging is een vaste waarde en zal steeds op de agenda in het leerteam staan. Afgelopen jaar en komend jaar is/zal borging van gemaakte afspraken een belangrijke doelstelling zijn. Daarbij is ook op het niveau van het team is differentiatie van het aanbod aan de orde. De borging richt zich expliciet op:

- Coöperatieve werkvormen en de centrale rol die het samenwerken in onze visie heeft blijven wij uitwerken/agenderen.
- De rol van de taakbrief en de rode lijn door de school daarbij versterken.
- Zelfstandigheid en de taakgerichte werkhouding verbeteren met handelingswijzers/stappenplannen.

4.2 Ontwikkelingspunten

Onderwerpen waar wij in het schooljaar 2016- 2017 verdere ontwikkeling van ons daltononderwijs zoeken zijn:

- collegiale consultaties
- zelf inschrijven bij instructie
- portfolio / ik-doelen
- ouder/kind gesprekken waarbij leerlingen een voorname rol spelen
- reflectie

- keuzewerk
- rode lijn door de school met betrekking tot het gebruik van visuele ondersteuning om uitgestelde aandacht aan te geven

Het volgende schooljaar zal tijdens de eerste vergadering van het leerteam Dalton gebruikt worden om doelstellingen met betrekking tot borging en onderwerpen van nieuwe ontwikkeling SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden) te formuleren.

Onderwerpen waar wij in het schooljaar 2017- 2018 verdere ontwikkeling van ons daltononderwijs zoeken zijn:

- Democratisering van het onderwijs zoals: klassenvergaderingen, kinderpanels, kinderen, klassenvertegenwoordiger.

5 Reflectie op ons daltononderwijs

Wij hebben op onze school kinderen die veel kunnen. Kinderen kunnen probleempjes vaak goed oplossen en veel kinderen zijn er goed in om elkaar te helpen. Deze waarneming heeft natuurlijk te maken met het onderwijs dat op de Poseidon wordt gegeven. Er heerst een sfeer van vertrouwen en overleg. Het is merkbaar dat wij een groeiende school zijn met een enthousiast team. Dit brengt met zich mee dat extra aandacht voor het vastleggen van afspraken en het werken in afgesproken patronen wenselijk is. Mede doordat de school groeit en er dus regelmatig nieuwe collega's in de school komen, is het bewerkstelligen van een rode lijn door de school extra van belang. Met andere woorden is het zo dat er extra aandacht voor borging nodig is. Collegiale consultatie is één van de manieren waarop wij afspraken borgen. Op de Poseidon is er ruimte om in de vorm van experimenten onderwijsvernieuwing te zoeken. Communicatie over bevindingen is essentieel om de gewenste rode lijn te realiseren. Reflecterend op de manier van communiceren is te zien dat bouwvergaderingen en de briefing belangrijke kanalen zijn. Doordat de betrokkenheid gemiddeld groot is, worden genoemde vergaderingen benut voor doelgerichte uitwisseling.

Ouders zijn over het algemeen actief betrokken bij het onderwijs. Samen maken we het meer geldt ook voor de samenwerking met ouders.

6 Daltonontwikkelingen waar de Poseidon trots op is

Op de Poseidon wordt samengewerkt. Samen maken we het meer ! Samen kan zijn de kinderen onderling, het team onderling, leerkrachten en ouders, het team en het MT en het MT met ouders. Natuurlijk tellen individuele kinderen en individuele leerkrachten en individuele ouders. Maar dat wij een vorm van samenleving zijn, gericht op meer in de breedste zin van het woord, maakt ons trots. Niemand is uitsluitend voor zichzelf op school omdat iedereen ook denkt in een iets groter geheel.

unIQ als voortrekker in onderwijsvernieuwing vormt ook een mooie troef voor de school. In deze drie groepen is veel geïnvesteerd in de vorm van taakbeleid en met succes! Deze groepen kunnen we super-dalton noemen. En de school kan als geheel profiteren van opbrengsten in vernieuwing die daar al gerealiseerd zijn. Komend jaar zal de planning van schoolontwikkeling voor een deel bestaan uit overdracht en afstemming op het onderwijs dat in de unIQ-groepen is gerealiseerd.

De groepen ½ zijn heel goed bezig met de planning. Hierbij plannen de kinderen aan het begin van de week drie taken (wanneer ze de taken gaan doen) en aan het eind van de taak geven de kinderen aan hoe het is gegaan.

ook op dat concrete resultaat is de Poseidon trots.

De manier waarop de kinderen op de Poseidon worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid voor hun eigen gedrag is ook een bijzonder kenmerk van het klimaat op de Poseidon. Kinderen blijven eigenaar van probleempjes in de onderlinge relaties en leren probleemoplossend te handelen.

- **Bijlage 1: DaltonOntwikkelPlan**

In het daltonontwikkelingsplan hebben wij puntsgewijs beschreven welke stappen wij hebben ondernomen en willen nemen.

Naam school	De Poseidon	
Adres	Franz zieglerstraat 7	
Postcode en Plaats	1087 HN	Amsterdam
Directeur	Annemieke van der Groen	
Oriëntatie		Wie, Wanneer
Beschrijf de acties die u gaat ondernemen om uzelf te oriënteren op Dalton en de vereniging		
1 Contact onderhouden met andere scholen d.m.v. regiodagen en gezamenlijke studiedagen met de daltonschool de Rivieren en daltonschool de Neptunes.		1 Daltoncoördinatoren, daltonregiodagen
2 Bezoeken van andere daltonscholen.		2 Team, 2013
3 Leerteam dalton instellen.		3 Directie, September schooljaar 2015-2016
4 Leerteam Dalton onderzoekt hoe ons daltononderwijs loopt en wat er beter kan.		4 Dalton leerteam, permanent proces
5 Daltoncoördinator gaat de daltoncoördinatorenopleiding doen.		5 Daltoncoördinator, schooljaar 2016-2017
6 Het team volgt de opleiding tot daltonleerkracht samen met andere scholen in de regio.		6 Het team, schooljaren 2014-2015 en 2015-2016
7 Ook nieuwe collega's gaan de opleiding tot daltonleerkracht volgen.		

8 Training van het team om reflecterende gesprekken met kinderen op een methodische manier te laten plaatsvinden 9 Ouder-kindgesprekken invoeren. 10 Daltoncoördinatoren gaan naar de daltoninspiratiedagen. 11 Visiteren van andere scholen door daltoncoördinatoren. 12 Collegiale consultaties invoeren. 13 Op de bouwvergaderingen worden regelmatig onderwerpen uit het daltonhandboek besproken en eventuele aanpassingen worden met het leerteam besproken. 14 Uitwisseling organiseren met amos uniq om van hun voorsprong te profiteren. 15 Schrijven van het daltonhandboek met het gehele team. 16 Studiedagen met het gehele team m.b.t. dalton.	7 Nieuwe collega's, permanent. 8 Het team, 22 februari 2016 9 Leerteam dalton en het team, start in 2016 daarna uitbreiden 10 Daltoncoördinatoren, wanneer de daltoninspiratiedagen worden georganiseerd. 11 Daltoncoördinatoren, na het behalen van licentie. 12 Leerteam, schooljaar 2016-2017 13 Het team, permanent. 14 Het team, schooljaar 2016-2017 15 Het team, schooljaar 2015-2016 16 Het team, permanent
Kennismaken met andere Daltonschole Beschrijf de acties m.b.t de regio	
1. De daltoncoördinatoren gaan naar de daltonregiodagen. 2. Het team volgt de opleiding tot daltonleerkracht samen met andere scholen in de regio waarbij ook consultaties worden gehouden. 3. Wij houden gezamenlijke studiedagen met de daltonschool de Neptunes en daltonschool de Rivieren.	1 De daltoncoördinatoren, wanneer de daltonregiodagen worden gehouden. 2 Het team, 2014-2015 en 2015-2016 3 Het team, 2015-2016
Op weg	

Beschrijf de acties m.b.t. bijvoorbeeld scholing, aanschaf materialen, aanpassing gebouw, etc.	
1 Bij het ontwerp van de school hebben wij ervoor gekozen om de klassen iets kleiner te maken zodat de gangen groter worden en wij daar nog werkplekken kunnen creëren. 2 Het team volgt de opleiding tot daltonleerkracht samen met andere scholen in de regio. 3 De daltoncoördinatoren gaan naar de daltonregiodagen. 4 Training van het team om reflecterende gesprekken met kinderen op een methodische manier te laten plaatsvinden 5 Daltoncoördinator gaat opleiding tot daltoncoördinator doen.	1 Directeur, bij ontwerp van het schoolgebouw. 2 Het team, 2014-2015 en 2015-2016 3 Daltoncoördinatoren, daltonregiodagen 4 Het team, 22 februari 2016 5 Daltoncoördinator, 2016-2017
Collegiale consultatie	
Beschrijf hoe u deskundige buitenstaanders betreft bij het proces.	
1 training van het team om reflecterende gesprekken met kinderen op een methodische manier te laten plaatsvinden 2 Het team volgt de opleiding tot daltonleerkracht samen met andere scholen in de regio waarbij consultatie plaatsvindt. 3 Daltoncoördinatoren hebben advies gevraagd bij de directeur van daltonschool de Neptunes.	1 Het team, 22 februari 2016 2 Het team, 2014-2015 en 2015-2016 3 Daltoncoördinatoren, schooljaar 2015-2016
Erkenning	
Wanneer wilt u een visitatieteam ontvangen?	
Dinsdag 7 juni 2016	

- **Bijlage 2: Het 16-veld (verwijzing steeds naar indicatoren)**

16-veld	Leerling-niveau	Leerkracht-niveau	Schoolniveau
Zelfstandigheid	Voldoende: 1.2, 1.3 en 1.4 Aandacht nodig: 1.1	Voldoende: 1.6 en 1.7 Aandacht nodig: 1.5	Voldoende: 1.8 t/m 1.12
Verantwoordelijkheid	Voldoende: 2.2 Aandacht nodig: 2.1 en 2.3	Voldoende: 2.6, 2.6 en 2.9 Aandacht nodig: 2.7	Voldoende 2.10 en 2.11
Samenwerking	Voldoende: 3.1 en 3.2	Voldoende: 3.3 3.4 3.5 3.6	Voldoende: 3.7 en 3.8 Aandacht nodig: 3.9
Reflectie	Voldoende: 4.1 4.2 Aandacht nodig: 4.3 en 4.4	Voldoende: 4.8 Aandacht nodig: 4.5 4.6 en 4.7	Aandacht nodig: 4.9 en 4.10
Effectiviteit/doelmatigheid	Voldoende: 5.2 en 5.3 Aandacht nodig: 5.1	Voldoende: 5.4 t/m 5.10	Voldoende: 5.11 en 5.13 Aandacht nodig: 5.12
Borging			Voldoende: 6.2 6.3 6.5 6.6 6.7 en 6.10 Aandacht nodig 6.1 6.4 6.8 en 6.9

- **Bijlage 3: coöperatieve werkvormen**
Hoe zetten we samenwerkend leren in op de Poseidon?

Op de Poseidon is een opbouw te zien in de het aanbieden van de verschillende coöperatieve werkvormen. Er wordt rekening gehouden met leeftijd en met de fases van het directe instructiemodel. Er is voor de volgende opbouw gekozen:

1/2

- *Binnen-buitenkring
- *Om-en-om (activeren voorkennis)
- *Zoek iemand die... (begeleide inoefening)
- *Duo's (begeleide inoefening, zelfstandige verwerking)

3/4

- *Mix tweetal gesprek (activeren voorkennis, begeleide inoefening)
- *Denken-delen-uitwisselen (activeren voorkennis, begeleide inoefening, evalueren)

5/6

- *Tweetal coach (oa zelfstandige verwerking)
- *Flitskaarten (activeren voorkennis)

7/8

- * Interview (oriëntatie, activeren voorkennis, zelfstandige verwerking of reflectieopdracht)
- * Legpuzzel (zelfstandige verwerking)

Dit houdt in dat er in groep 1/2 4 werkvormen worden aangeleerd. Vanaf groep 3 worden er jaarlijks twee nieuwe werkvormen aangeleerd.

De werkvormen die eerder zijn aangeboden worden naast de nieuwe werkvormen ingezet. Zo kennen de leerlingen eind groep 8 tien verschillende coöperatieve werkvormen.

Suggesties om groepjes samen te stellen

- * Het maatjessysteem (groep 1/2)

Twee kinderen worden aan elkaar gekoppeld door de leerkracht. De indeling van de tweetallen is te zien op het maatjesbord. Na iedere vakantie verandert de leerkracht de koppels.

- *Buurman/buurvrouw (schoudermaatje)

De kinderen werken samen met degene naast wie ze zitten.

- *Indeling door leerkracht

De leerkracht bepaalt op het moment zelf hoe de tweetallen/groepsindeling samen is gesteld.

*Emmer

In een emmer stopt de leerkracht dubbele voorwerpen (2x gum, 2x pen...) De kinderen mogen om de beurt een voorwerp uit de emmer halen en zoeken degene die hetzelfde voorwerp heeft. In plaats van voorwerpen zijn er ook andere mogelijkheden (bijvoorbeeld tafelsommen).

Binnen-buitenkring

Groep 1/2

Stappen

1. De leerlingen gaan tegenover elkaar zitten zodat je een binnen en een buitenkring hebt.
2. De leerkracht geeft de leerlingen een opdracht/vraag
'Tijdens een sociaal-emotionele ontwikkelingsles geeft de leerkracht de leerlingen die in de binnenkring zitten de opdracht om over het onderwerp afscheid nemen te praten'.
3. De leerlingen van de binnenkring vertellen aan de leerlingen van de buitenkring wat zij over dit onderwerp weten of kwijt willen. De leerlingen van de buitenkring luisteren aandachtig.
4. De leerkracht geeft een stilteteken en de leerlingen stoppen met praten/luisteren. De leerkracht vraagt enkele leerlingen uit de buitenkring wat degene tegenover hen zojuist verteld heeft.
5. De leerlingen wisselen van rol. De buitenkring mag nu vertellen aan de binnenkring.
6. De leerkracht geeft vervolgens weer een stilteteken. De positieve wederzijdse afhankelijkheid kan gestimuleerd worden door leerlingen te laten vertellen welk antwoord hun partner heeft gegeven.
7. De leerlingen van de binnenkring schuiven één plaatsje op zodat zij een nieuwe gesprekspartner hebben.
8. Je kunt dit herhalen zo vaak als je wilt. Eindig met een groepsevaluatie.

Om-en-om

Groep 1/2

Stappen

1. De leerlingen zitten in de kring (kleuters) of in groepjes aan tafels.
2. De leerlingen hebben een schoudermaatje. Dit is degene die naast hen zit.
3. De leerkracht geeft een opdracht/vraag

'De leerkracht geeft de leerlingen de opdracht om om-en-om op te sommen wat zij lekker vinden om te eten.'

4. De leerkracht geeft een stilteteken en vraagt de schoudermaatjes wat zij zoal hebben genoemd.
5. Je kunt dit herhalen zo vaak als je wilt. Eindig met een groepsevaluatie.

Zoek iemand die...

Groep 1/2

Stappen

1. De leerlingen zitten in de kring (kleuters) of in groepjes aan tafels.
2. De leerlingen krijgen een opdracht van de leerkracht. Deze wordt geformuleerd in de trant van 'Zoek iemand die...'
'De leerkracht deelt rijmkaartjes uit aan alle leerlingen. Iedere leerling heeft één rijmkaartje in zijn/haar hand en gaat op zoek naar degene met het bijbehorende kaartje.'
3. De leerkracht geeft een teken dat de leerlingen op zoek mogen gaan naar elkaar.
4. De leerlingen lopen door de klas en gaan op zoek naar medeleerlingen die naar hun idee 'voldoen'.
5. De leerlingen checken of ze bij elkaar horen.
Leerling A vraagt aan leerling B: 'welk plaatje heb jij op jouw kaartje staan?' Leerling B zegt: 'ik heb vuur.' Leerling B vraagt aan leerling A: 'wat heb jij?' Leerling A zegt: 'ik heb muur.' Leerling A en leerling B hebben elkaar gevonden.
6. Horen de leerlingen bij elkaar dan gaan ze naar hun eigen plek. Horen de leerlingen niet bij elkaar dan zoeken ze verder net zo lang totdat ze wel de juiste leerling gevonden hebben.
7. De antwoorden en het proces worden in de grote groep besproken.

Duo's

Groep 1/2

Stappen

1. De leerlingen zitten in de kring (kleuters) of in groepjes aan tafels.
2. De leerkracht stelt een vraag of noemt een gespreksonderwerp.
3. In tweetallen (bijvoorbeeld met hun schoudermaatje) gaan de leerlingen aan de slag.
4. De leerkracht geeft een stilteteken en bespreekt de uitkomsten en het proces in de groep.

Mix tweetal gesprek

Groep 3/4

Stappen

1. Leerlingen verspreiden zich door de klas. Let er hierbij op dat er voldoende loopruimte is. Tijdens het lopen wordt er muziek gedraaid. Tijdens dit korte moment wordt er niet gesproken.
2. Als de muziek stopt vormen de leerlingen tweetallen. Beide leerlingen groeten elkaar (hand schudden).
Als een leerling geen partner heeft gevonden steekt deze zijn hand op. Bij oneven aantallen mag de leerling die 'overblijft' kiezen bij welk tweetal hij of zij aansluit. Met de groep wordt afgesproken dat een leerling maximaal één keer alleen mag komen te staan.
3. De leerkracht stelt een open vraag (*bijvoorbeeld noem de hoofdsteden van Nederland, of vertel wat jij vindt van de oorlog in Irak*). Leerlingen krijgen tijd om na te denken en wisselen vervolgens de antwoorden uit.
4. Je kunt dit een aantal keer herhalen met dezelfde of een nieuwe vraag.
5. De uitkomsten en het proces worden in de grote groep besproken.

Denken-delen-uitwisselen

Groep 3/4

Stappen

1. De leerkracht stelt een vraag. Dit kan zowel een gesloten als een open vraag zijn.
“Als 5 mensen in een restaurant samen 75 euro moeten betalen, wat moet één persoon dan betalen?”, maar ook een open vraag als *“noem drie verschillen tussen zoogdieren en reptielen”*.
2. De leerlingen proberen individueel een antwoord te formuleren op de gestelde vraag en krijgen hiervoor dus tijd om na te denken.
3. Na een teken van de leerkracht geven de leerlingen elkaar de antwoorden, maar vertellen zo mogelijk ook op welke wijze ze tot het antwoord gekomen zijn.
4. Plenair worden leerlingen uitgekozen om hun antwoord aan de hele klas te vertellen. De positieve wederzijdse afhankelijkheid kan gestimuleerd worden door leerlingen te laten vertellen welk antwoord hun partner heeft gegeven.

Tweetal coach

Groep 5/6

Stappen

1. De leerlingen werken in tweetallen. De tweetallen werken aan een opdracht. Een leerling werkt aan de opdracht terwijl de andere, de coach, kijkt en helpt als het nodig is.
2. De coach controleert of hij het eens is met het werk van zijn partner.
3. De coach geeft complimenten.
4. De leerlingen ruilen van rol en herhalen stap 1-3. De leerling die coach was wordt nu degene die aan de opdracht werkt, terwijl de andere leerling de coach wordt.

Flitskaarten

Groep 5/6

Stappen

1. De leerlingen werken in tweetallen. Ze wisselen hun stapeltjes flitskaarten uit en besluiten wie er begint met het flitsen van de kaarten.
2. De helper leest de vraag voor, bijvoorbeeld 8×3 . De leerling zegt het antwoord of schrijft het op. De helper controleert het antwoord. Als het antwoord goed is krijgt de leerling zijn kaartje terug. Als het antwoord fout is, verdwijnt het kaartje weer onderop de stapel en komt het later terug. Dit duurt net zolang totdat de leerling alle kaartjes teruggewonnen heeft van de helper. De helper mag niks voorzeggen, maar mag wel aanwijzingen geven wanneer de leerling er niet uitkomt. Belangrijk is ook dat de helper af en toe een complimentje geeft als het goed gaat.
3. De leerlingen wisselen van rol, de andere leerling mag nu flitsen.

Interviews

Groep 7/8

Stappen

1. De leerkracht vertelt over welk onderwerp de kinderen elkaar gaan interviewen en maakt tweetallen.
2. De leerlingen bedenken welke vragen zij willen stellen en schrijven ze op. Daarna interviewen de leerlingen elkaar, waarbij ze ook goed doorvragen.
3. Tenslotte volgt de klassikale nabespreking.

Legpuzzel

Groep 7/8

Stappen

1. De leerkracht verdeelt de leerstof in gelijke delen. De leerlingen zitten in heterogene stamgroepen.
2. De leerkracht vertelt wat de uitkomst van het groepswerk is, bijvoorbeeld een presentatie, werkstuk of toets.
3. Daarna krijgt elk groepslid een nummer.
4. Vervolgens gaan alle nummers 1 bij elkaar zitten. En de nummers 2, 3 en 4 ook. Dit heten de expertgroepjes. De nummers 1 krijgen een onderdeel van de lesstof, en de andere groepjes ook. Zij verdiepen zich in de tekst en bedenken hoe ze de informatie kunnen vertellen aan hun stamgroepje.
5. Daarna gaat iedereen terug naar zijn stamgroepje. Daar vertellen de kinderen om de beurt wat ze geleerd hebben. De leerlingen voegen alle informatie samen en maken er bijvoorbeeld een presentatie of werkstuk van.
6. Tenslotte evalueert de leerkracht met de leerlingen het groepsresultaat.

- **Bijlage 4: Handelingswijzer**

Handelingswijzer:

Hoe maak ik een puzzel?

 1. Leg de puzzel op tafel	 2. Keer de puzzel om	 3. Begin met de hoekjes
 4. Leg dan de randen neer	 5. Leg dan de rest van de puzzelstukjes neer	 6. Ruim de puzzel op

- **Bijlage 5: Het ADI-model**

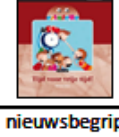
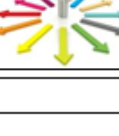
Het ADI model in fasen

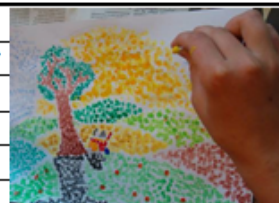

1. Terugblik	1 – 7 Feedback
2. Oriëntatie (doel)	
3. Uitleg	
4. Begeleide inoefening	
5. Zelfstandige verwerking	
6. Evaluatie	
7. Terug- en vooruitblik	

• **Bijlage 6: Taakbrieven**

Naam:	Start: 18 april 2016 Eind: 22 april 2016	De Poseidon
Groep: 4		

VAK	I	TAKEN	Af	V	H	
rekenen 	Ma	Rekentoets blok 2		☐	☐	☐
	Di	Rekentoets afmaken of Na de toets-taken		☐	☐	☐
	Wo	Na de toets		☐	☐	☐
	Do	Werkblad		☐	☐	☐
				☐	☐	☐
				☐	☐	☐
				☐	☐	☐
taal 	Di	Blok 6 les 9		☐	☐	☐
	Do	Blok 6 les 10		☐	☐	☐
	Vrij	Blok 6 les 11		☐	☐	☐
				☐	☐	☐
				☐	☐	☐
spelling 	Ma	Werkblad		☐	☐	☐
	Wo	Stenvert		☐	☐	☐
	Vrij	Stenvert		☐	☐	☐
				☐	☐	☐
schrijven 	Di	Blz. 31		☐	☐	☐
	Do	Blz. 32		☐	☐	☐
				☐	☐	☐
				☐	☐	☐
estafette/lezen 	Ma	Les 7		☐	☐	☐
	Di	Les 8		☐	☐	☐
	Do	Les 9		☐	☐	☐
				☐	☐	☐
nieuwsbegrip 	Vrij	Nieuwsbegrip		☐	☐	☐
		Computer Nieuwsbegrip		☐	☐	☐
				☐	☐	☐
				☐	☐	☐
keuzetaak 		Lekker lezen		☐	☐	☐
		Schilderopdracht met wattenstaafjes →		☐	☐	☐
		Basisstof (bakken op de kast)		☐	☐	☐
		Rekentijger of Kien		☐	☐	☐
		Piccolo		☐	☐	☐

I = instructie
 V = ik heb het **verbeterd**, ik snap het
 H = ik heb hier **hulp** bij nodig
 = ik snap het, het ging goed

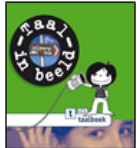
Mijn taak deze week: _____

Naam: Groep 5b		Start: 18 april 2016 Eind: 22 april 2016	De Poseidon 			
VAK	I	TAKEN	Af	V	H	
rekenen 	Ma	Blok 2b, week 3, les 1 → som 3		O	O	O
	Di	Blok 2b, week 3, les 2 → som 1 + 2 rijtjes som 3		O	O	O
	Wo	Blok 2b, week 3, les 3 → hele les		O	O	O
	Do	Blok 2b, week 3, les 4 → hele les		O	O	O
		Blok 2b, week 3, taken		O	O	O
<i>Plusboek</i>		Blok 2b, week 3		O	O	O
taal 	Ma	Blok 7, les 1		O	O	O
	Di	Blok 7, les 3		O	O	O
spelling 	Ma	Meerdere klankgroepen		O	O	O
	Di	Werkblad meerdere klankgroepen		O	O	O
	wo	Meerdere klankgroepen				
schrijven 		Blz. 22		O	O	O
wereldzaken en tijdzaken 	Do	Tijdzaken, thema 4, les 1				
	Vr	Wereldzaken, thema 4, les 1				
nieuwsbegrip 	Di	Tekst voorspellen en lezen, bepalen strategie				
	Wo	Strategie en opdracht 2, 3 en 4		O	O	O
keuzetaak 		Schrijf een toneelstuk over een dag van een monnik, een boer of een heer uit de middeleeuwen (maximaal 4 spelers)				
		Ontwerp je eigen familiewapen				
		Schrijf een strip over een dag van een monnik, een boer of een heer uit de middeleeuwen				

I = instructie
 V = ik heb het **verbeterd**, ik snap het
 H = ik heb hier **hulp** bij nodig
 ✓ = ik snap het, het ging goed

Mijn taak deze week: _____

Naam: Groep: 6	Start: 18 april Eind: 22 april	De Poseidon
-------------------------------------	---	---

VAK	I	TAKEN	Af	V	H	
rekenen 	X	Blok 3 week 2 les 1		0	0	0
	X	Blok 3 week 2 les 2		0	0	0
	X	Blok 3 week 2 les 3		0	0	0
	X	Blok 3 week 2 les 4		0	0	0
		Rode rektaken, plusboek, tijgerboek		0	0	0
taal 	X	Blok 8 les 1		0	0	0
		Blok 8 les 2		0	0	0
		Blok 8 les 3		0	0	0
		Blok 8 les 4		0	0	0
				0	0	0
spelling 		Woorden BLOON 1 keer foutloos overschrijven en laten nakijken door een maatje		0	0	0
	X	Blok 8 les 6		0	0	0
				0	0	0
				0	0	0
schrijven 		Blz 10		0	0	0
				0	0	0
				0	0	0
				0	0	0
estafette/lezen 				0	0	0
				0	0	0
				0	0	0
				0	0	0
nieuwsbegrip 	x	woensdag les van de week (instructie + filmpje)		0	0	0
	X	donderdag verwerken van de les		0	0	0
		Nieuwsbegrip XL op de computer dit keer op school beginnen en ook thuis gebruiken.		0	0	0
				0	0	0

tijd- en wereldzaken 		Geschiedenis les 2 wereldoorlogen		O	O	O
				O	O	O
				O	O	O
				O	O	O
keuzetaak 		30 minuten plannen keuzewerk (planning is al afgesproken)		O	O	O
		<u>Blitz</u> les 32 (studievaardigheden)		O	O	O
		Schrijf een leuk stukje voor de schoolkrant		O	O	O
	X	Kopie van het procentenboek		O	O	O

I

I = instructie
 V = ik heb het **verbeterd**, ik snap het
 H = ik heb hier **hulp** bij nodig
 = ik snap het, het ging goed

Planner groep 6

	Maandag	dinsdag	woensdag	Donderdag	Vrijdag
8.30 u	rekenen blok 3 week 2 les 1	planning maken	schooltuinen	rekenen blok 3 week 1 les 3	rekenen blok 3 week 2 les 4
8.45 u	rekenen blok 3 week 2 les 1	planning maken	schooltuinen	rekenen blok 3 week 2 les 3	rekenen blok 3 week 2 les 4
9.00 u	rekenen blok 3 week 2 les 1	rekenen blok 3 week 2 les 2	schooltuinen	rekenen blok 3 week 2 les 3	rekenen blok 3 week 2 les 4
9.15 u	rekenen blok 3 week 2 les 1	rekenen blok 3 week 2 les 2	schooltuinen	rekenen blok 3 week 2 les 3	rekenen blok 3 week 2 les 4
9.30 u		rekenen blok 3 week 2 les 2	schooltuinen	rekenen blok 3 week 2 les 3	rekenen blok 3 week 2 les 4
9.45 u	buiten spelen	buiten spelen	schooltuinen	buiten spelen	Buiten spelen
10.00 u	fruit eten	fruit eten	schooltuinen	fruit eten	fruit eten
10.15 u		rekenen blok 3 week 2 les 2	schooltuinen	Vijf woorden (spelling)	Kleur
10.30 u		rekenen blok 3 week 2 les 2	klokhuis	Vijf woorden (spelling)	Kleur
10.45 u		vijf woorden			stil lezen
11.00 u		vijf woorden			schrijven
11.15 u	Instructie pluskinderen			Verkeersregels	Instructie verhoudingstabel
11.30 u	Instructie pluskinderen			verkeersregels	Instructie verhoudingstabel
11.45 u	buiten spelen	buiten spelen	buiten spelen	buiten spelen	buiten spelen
12.00 u	lunch	Lunch	gym	Lunch	lunch
12.15 u	taal blok 8 les 1	schoolkrant	gym	Kinderen en hun sociale talenten	Spelling blok 8 les 6
12.30 u	taal blok 8 les 1	schoolkrant	gym	Kinderen en hun sociale talenten	Spelling blok 8 les 6
12.45 u			gym		
13.00 u			gym		
13.15 u		plattegrond + legenda maken (op schaal)	Nieuwsbegrip journaal		
13.30 u		plattegrond + legenda maken (op schaal)	tekst verkennen	Nieuwsbegrip verwerken	
13.45 u	geschiedenis op digibord			Nieuwsbegrip verwerken	
14.00 u	Naar huis	Naar huis	Naar huis	Naar huis	Naar huis

Naam:	Start: 18 april 2016 Eind: 22 april 2016	De Poseidon
Groep: 7		

VAK		TAKEN	Af	V	H	
rekenen 	Ma	Les 1		O	O	O
	Di	Les 2		O	O	O
	Woe	Les 3		O	O	O
	Do	Les 4		O	O	O
		Redactiesommen boekje groep 6 helemaal afmaken!!!!!!!!!!!! Definitieve datum!!!!!!!!!!!! Anders mee naar huis!!!!!!!!!!!!		O	O	O
		Redactiesommen groep 7 les 12 t/m 15		O	O	O
		Meten is weten boekje uitmaken		O	O	O
		Rekenmeesters 5: 2 blz		O	O	O
		Rekenmakers M7: 2 blz		O	O	O
		Rode taken		O	O	O
		Honderd procent les 8 en 9		O	O	O
		Rekentijger blz 6 ****		O	O	O
		Plustaken blz 6****		O	O	O
		Groene plusboek ****		O	O	O
taal	Di	Les 9		O	O	O
	Woe	Les 11		O	O	O
	Vrij	Toets		O	O	O
		Meewerkend voorwerp bladen		O	O	O
spelling 	Di	dictee		O	O	O
		4 blz stenvert extra spelling (eventueel nieuwe boekje als de oude uit is.)		O	O	O
		4 blz stenvert werkwoordspelling		O	O	O
		Schrijfwwoorden		O	O	O
		Spellingslessen staal		O	O	O
Estafette		30 min vrij lezen		O	O	O
Overige	Woe	Nieuwsbegrip B/C		O	O	O
	Do	Nieuwsbegrip A		O	O	O
	Vrij	Nieuwsbegrip xl		O	O	O
	Ma	Estafette les 10		O	O	O
	Di	Estafette les 11		O	O	O
	Vrij	Engels les 3		O	O	O
	Vrij	Tijdzaken les 3		O	O	O
	Ma	Blits toets		O	O	O
		Informatieverwerking groep 7 helemaal uit maken!!!!		O	O	O
		8 blz herhaling hiaten boekje		O	O	O
		Werkbladen rekenen vorige week		O	O	O
		Mindmap tijdzaken		O	O	O
Computertaken		Mijn klas (werkwoordspelling) 10 min		O	O	O
		Wereld in getallen 10 min		O	O	O
		Engels 10 min		O	O	O
		Nieuwsbegrip xl voor de *** en pluskinderen		O	O	O

Mijn taak deze week:

I = instructie
 V = ik heb het **verbeterd**, ik snap het
 H = ik heb hier **hulp** bij nodig
 = ik snap het, het ging goed

Naam: Groep: 8	Start: 11 april 2016 Eind: 15 april 2016	De Poseidon
------------------------------	---	---

VAK		TAKEN	Af	V	H	g
rekenen 	ma	★ ★ WiG, werkboek basis 8b – Thema 3t/m werkblad 6		O	O	O
	ma	★ ★ WiG, werkboek plus 8b – Thema 3, t/m werkblad 8		O	O	O
		★ ★ Rekentijger 1 bladzijde verder werken		O	O	O
				O	O	O
		Stenvert Rekenen blz. 52 en 53		O	O	O
taal 	di	Blok 7 les 4		O	O	O
	Wo	Blok 7 les 5		O	O	O
	vr	Blok 7 les 6		O	O	O
				O	O	O
				O	O	O
spelling 				O	O	O
	di	Blok 7, les 5		O	O	O
	wo	Blok 7, les 6		O	O	O
	ma	Werkwoordspellingblad		O	O	O
		Werkwoordspelling blz 56 en 57		O	O	O
schrijven 				O	O	O
		Tot en met les 27		O	O	O
				O	O	O
Nieuwsbegrip e.d. 	Di	les		O	O	O
	Do	Blits		O	O	O
tijd- en wereldzaken 		Tijdzaken thema koude oorlog les 2		O	O	O
				O	O	O
				O	O	O
				O	O	O
				O	O	O

Let op:
Op naar 't VO – deel 2
 We zijn alweer bij **taak 4!**

Voor later moet er nog een toets **Tijdzaken** (Thema 4) ingepland worden;
 Hier komen we nog op terug.
 Dit geldt ook voor de lessen Engels.

I = instructie
 V = ik heb het **verbeterd**, ik snap het
 H = ik heb hier **hulp** bij nodig
 g = ik snap het, het ging goed